

**SANT FRANCESC COLL,  
ANIMADOR DE LA VIDA I LES TASQUES  
DE LA PROVÍNCIA DE SANT RAMON DE PENYAFORT  
AL LLARG DE MÉS D'UN SEGLE**

*Conferència pronunciada per Fr. Vito T. Gómez O.P.,  
postulador de la Causa dels Sants de l'Orde Dominicana,  
Vic 14 de març del 2004*

L'any 2004 la Província de Sant Ramon de Penyafort -la primera de la Congregació de Germanes Dominiques de l'Anunciata-, commemorava **el seu Centenari**, i les Associacions de Mares i Pares de Família dels Col·legis d'aquesta Província es reunien a Vic, el dia 14 de març, per celebrar tal commemoració.

**El pare Vito Tomas Gómez O.P. pronuncià aquesta magna conferència:**

Fem festa, per agrair el regal que ha suposat la Província Sant Ramon de Penyafort, per reflexionar en el passat històric, per continuar amb ànims renovats construint el nostre present, que és el temps de més importància per als que som aquí, perquè el temps present és «el nostre», i, per a nosaltres, cap no el pot igualar en valor. La bona construcció del present, bé ho sabem, és llavor de millor futur, a què hem de contribuir amb generositat.

D'aquí a un mes, el 29 d'abril d'enguany, 2004, es compliran els **XXV Anys de la Beatificació del Pare Francesc Coll**, fundador de les Germanes Dominiques de l'Anunciata. Va ser la primera vegada que el papa Joan Pau II, que va prendre possessió del Pontificat Romà el 22 d'octubre de 1978, exercia el ministeri de les Beatificacions i Canonitzacions. Tant en l'homilia que pronuncià a la basílica de Sant Pere del Vaticà, com en el posterior contacte amb els fidels a la plaça va destacar el missatge que es desprèn de la seva vida i del seu magisteri. Enmig del seu món, el propi del segle XIX, deia el Papa, va ser *un servidor de la humanitat i dels valors cristians*. No hi va estalviar treballs ni sacrificis, per ser útil als seus germans els homes proposant-se en tot donar glòria a Déu.

A l'efemèride dels XXV Anys de la Beatificació del Pare Coll se n'afegeix una altra enguany: la del compliment dels **Cent Anys de l'establiment de la primera Província de la Congregació**, anomenada al principi de Catalunya i dedicada després al gran sant universal sant Ramon de Penyafort. Diem «universal» perquè la seva memòria és recordada en tot el món: és patró dels juristes catòlics, i els quadres, imatges, esglésies o capelles dedicades es troben en els llocs més diferents. Fa tan sols uns dies contemplava un altar que li van dedicar en el santuari marià de Fontanellato, pròxim a la ciutat italiana de Parma i dins la seva diòcesi. Hi ha una inscripció en llatí: *Gran Raymundi celebretur nomen*, que vol dir: «Sigui per tots celebrat el gran nom de Ramon».

Ens reunim, aquí a la ciutat de Vic, ciutat en què va començar pròpiament la seva formació el pare Francesc Coll pels anys vint del segle XIX i en la qual van transcórrer també els anys de plenitud de la seva vida. Aquí a la ciutat de Vic es va preparar immediatament, tant per al seu ingrés en l'Orde de Sant Domènec, com per a rebre el sacerdoci a finals de maig de 1836. En aquesta ciutat va dur a terme la seva obra fundacional, la Congregació de Germanes Dominiques de l'Anunciata, i establí ben aviat un Col·legi, per al qual va construir un edifici de nova planta; de la construcció d'un nou Col·legi al servei de la població vigatana es compliran 150 anys el pròxim 2005. Les seves portes, en dos llocs successius, han estat obertes de manera pràcticament contínua a l'acollida de milers d'alumnes fins al dia d'avui.

\* \* \*

En el Capítol general de la Congregació que va tenir lloc a Vic a l'estiu de 1904 es determinà fundar aquesta Província, que comprenia tot el territori de Catalunya i que comptava llavors amb 94 cases, que eren gairebé totes centres d'ensenyança.

Podríem recordar que l'Orde Dominicà *es va estructurar des del començament, en el segle XIII, en Províncies*. Es va decidir en un Capítol presidit per sant Domènec a Bolonya, en el reulat any de 1221. Una d'aquelles primeres províncies va ser l'Espanya, que comprenia tots els regnes hispànics, els regnes de la Península Ibèrica. Dins la seva demarcació, a Barcelona, s'obrirà aviat un «Estudi General» per a la formació superior —amb rang universitari— al celebèrrim Convent de Santa Caterina, verge i màrtir, situat en l'espai que des de mitjan segle XIX va ocupar el Mercat de Santa Caterina, a l'altre costat de la Via Laietana, i a l'altura de la Catedral. La primera «Universitat» de Catalunya va ser, doncs, el Convent de Santa Caterina, que tenia llavors com a ànima l'esmentat sant Ramon de Penyafort.

El P. Coll, com és sabut, va pertànyer al convent de Girona, integrat a la província d'Aragó, que s'havia fundat el 1301, desglossant el territori de l'antiga Corona d'Aragó i Regne de Navarra de la resta d'Espanya. No estranyarà, doncs, que quan s'anà consolidant i estenent la seva Congregació *pensés a organitzar-la també en províncies —seguint la pauta del que es feia en l'Orde dominicà*.

\* \* \*

## **El P. Coll funda la Congregació**

Tot i això convé recordar que la Congregació de Germanes Dominiques de l'Anunciata, que s'estructurà el 1904 en dues províncies, la de Catalunya, amb sant Ramon de Penyafort com a patró, i la de Castella sota l'advocació de sant Domènec, va ser fundada pel P. Coll el 1856 —d'aquí a dos anys es compliran, doncs, els 150 anys. Es trobava ell llavors en la plenitud de la seva vida, amb quaranta-quatre anys acabats de fer, enfortit per les proves, amb un amor immens a les classes populars,

amb capacitat de relació i proximitat amb tots, una capacitat per a tractar amb petits i grans, joves i ancians, rics i pobres, facilitada per una constel·lació de valors humans que no havia deixat mai de cultivar amb tenacitat: afabilitat, humilitat, capacitat per a l'acollida, sinceritat en les paraules i en el cor, prudència, discreció, objectivitat, generositat, disponibilitat per al servei, sensibilitat al valor de la comunió.

Era, certament, **un home de comunió**. En època recent el papa Joan Pau II ha escrit que «és precisament la sensibilitat al valor de comunió un dels signes més eloqüents i una de les vies més eficaces per a arribar al missatge evangèlic» (Exhortació Apostòlica *Pastors dabo vobis*). Aquesta doctrina queda confirmada en el P. Coll.

Quan inicia l'obra de la seva Congregació veiem ja que és un home enriquit per la lluita de la vida. Els trets més sobresortints de la seva personalitat podríem resumir-los en els punts següents:

- D'esperit pràctic i clarivident, laboriós, generós, sacrificat i tenaç,
- compassiu, donat a la comunió, auster per a si mateix, comprensiu per als altres, atent a tot el que succeïa en el seu entorn, sensible —moltes vegades fins a les llàgrimes—, piadós, pacient, bondadós,
- amant de la justícia i de la pau, pacificador, intrèpid, d'horitzons universals, amb facilitat per a la comunicació,
- desinteressat del que era seu, interessat per les coses dels altres, sense pors ni respectes humans, obert a l'esperança, alegre enmig de les tribulacions i les proves, voluntariós fins a l'extrem,
- persona de pregària —de tracte amistós i continu amb Déu, amb el seu Déu, a qui anomenava i predicava com «el bon Deu»—;
- tenia una gran capacitat per a l'amistat profunda i amb tots, era responsable en tot el que li confiaven, diligent en el que promovia, pobre i amic dels pobres, obedient, radiant per la seva netedat i puresa d'intenció, respectuós amb tots, recte en les seves actuacions, reflexiu,
- preocupat perquè l'Evangeli arribés a tots, centrat en la persona i el missatge de Crist, amb gust per la Paraula de Déu, amant de l'Església, devot de l'Eucaristia, de la litúrgia i de santa Maria; manifestava una gran estima per la devoció del rosari; estava convençut de la importància decisiva que té la formació de la gent, i que l'havia de servir des de la gràcia rebuda del carisma dominicà.

\* \* \*

### «Projecte de Constitucions» (1868)

La reflexió del P. Coll i, fins podem dir, la seva decisió, va quedar reflectida en un «Projecte de Constitucions» que creiem que cal datar en la primera part del 1868. Però aquell «Projecte de Constitucions» ni es va publicar, ni va entrar en vigor en el seu diferent articulat per causa de les circumstàncies polítiques del moment, sobretot de la Revolució de Setembre de 1868, amb la caiguda del tron de

la reina Isabel II; després s'obrí un procés conegut com el Sexenni revolucionari, perquè va durar des del 1868 al 1874. La revolució va posar en marxa un període «constituent», el resultat del qual va ser la Constitució de 1869. Els bisbes espanyols, reunits a Roma amb motiu del concili Vaticà I, van deliberar en comú sobre aquell text Constitucional, i van donar la consigna que ni el clergat ni els religiosos —no pocs d'ells dedicats a l'ensenyança— prestessin l'exigit jurament a aquella Constitució, especialment perquè trencava la tradicional unitat catòlica del país. Els semblava que la llei divina no consentia una espècie d'«ateisme polític».

Al començament del desembre de 1869, d'altra banda, el P. Coll va començar a veure's afectat per una greu malaltia, després d'un primer atac d'apoplexia que el va privar de la vista, atac que s'anà repetint any rere any. Totes aquestes circumstàncies unides segur que van decidir que no es promulgés el «Projecte de Constitucions» que el P. Coll tenia redactat a mà.

És convenient fer notar, tanmateix, que el 1868 tenia ja decidida la creació de la *Província de Catalunya*, la superiora provincial de la qual establiria la residència a **Sant Andreu de Palomar**, població llavors a la rodalia de Barcelona, però no integrada encara a la ciutat. El P. Coll afirmava explícitament el seu convenciment que la Congregació continuaria creixent i caldria fundar noves províncies. Des de la seva visió de fe contemplava ja les seves germanes esteses per tot el món, perquè la benedicció de Déu els acompanyava. La Província de Catalunya tindria la preeminència.

Estava convençut que la creació de províncies, lluny de separar, uniria més la Congregació entre si. L'ideal per a ell era que la seva obra fundacional fos com «un cos» en què, evidentment, no tots els membres tindrien les mateixes funcions, però tots contribuïrien a donar vida al conjunt, més intensa aquesta vitalitat com més plena fos la comunió, la «comuna-unió».

En el seu missatge espiritual té paraules molt belles respecte d'això. L'amor, portat al cim, a la perfecció, en la virtut de la caritat, mantenia les germanes, per descomptat en la diversitat de la seva personalitat, però tan unides com si fossin «una sola i única persona». Sabia que era impossible igualar les maneres de ser i les preferències, «però la caritat —escrivia textualment— reuneix els ànims, amalgama oposades condicions, fent que totes se suportin mútuament, i s'acomodin l'una a la voluntat de l'altra, se serveixin l'una a l'altra, s'ajudin l'una a l'altra, com se serveixen i ajuden els membres del nostre cos» (*Regla o forma de viure*, cap. IV).

La priora provincial tenia com a missió, en el disseny que fa el P. Coll, vetllar per tota la vida de la Província: acudir amb prestesa a remeiar qualsevol necessitat, ocupar-se dels aspectes educatius, econòmics, d'atenció espiritual de les germanes, visita a les comunitats, quan dins de l'any no pogués fer la seva visita la priora general; i havia d'atendre especialment a la formació.

\* \* \*

## La M. Gomà realitza el Projecte

Malgrat tots els projectes i la sàvia legislació que va preparar el P. Coll, les províncies no es van establir fins gairebé cinquanta —exactament 48 anys— després de la fundació de l'Anunciata. Cal concedir una part decisiva en aquest pas endavant a la germana *Antonia Gomà*, priora general des de l'agost de 1902; era filla de la Llacuna (l'Anoia). Al cap de dos anys de govern va comprendre que les germanes i les institucions estarien més ben servides amb una divisió en províncies; *el Capítol General especial, que va començar el 13 d'agost de 1904 la seva proposta, va donar suport a la seva proposta*. La M. Gomà tenia aleshora quaranta anys i en feia vint-i-sis que pertanyia a la Congregació. No formava part, en sentit estricte, de la primera generació de germanes, però sí que havia conviscut amb moltes d'elles, especialment amb la que seria primera priora provincial de la nova Província. Va ser un pont molt important en la transmissió dels valors encarnats pel P. Coll i els que havia de promoure la Congregació. De fet va ser ella qui el 1928 va començar els primers tràmits davant del bisbe de Vic per a obrir el procés de canonització del P. Coll, perquè desitjava amb això donar glòria a Déu i honrar la Congregació. Tenia molt clar —i així ho testimoniarà en el procés—, que la predicació del P. Coll per Catalunya li va ajudar a descobrir la falta de formació que hi havia en el món de la infància, i especialment de la infància i joventut femenina. La fundació de l'Anunciata s'encaminava a remeiar un mal tan greu. Assegurava també que, sense mitjans materials, però amb una gran fe i confiança en Déu va començar l'obra de la Congregació.

Va tenir un interès especial que una d'aquelles germanes que havia tractat el P. Coll, i que serà també part integrant de la nova Província, escrivís els seus records. Es tractava de la germana Teresa Solsona, i d'ella recordava també en el Procés tot el que explicava la bona germana, i, en concret, **que el P. Coll va assegurar que continuaria la seva activitat en tot el que significava la Congregació fins i tot després de mort**: deia a les seves religioses que quan estigués a la Pàtria del Cel els ajudaria moltíssim més per al creixement de la Congregació, que no pas estant en aquest món, on tan poc els podia ajudar.

La M. Goma, en fi, expressava davant del tribunal constituït per al Procés el seu convenciment que aquelles promeses s'havien complert al peu de la lletra. A les cinquanta-dues cases, que segons constava en les Cròniques de la Congregació, hi havia a la mort del Pare Fundador, a finals dels anys vint se n'hi podien afegir setanta-vuit *més*, fins a arribar a **un total d'unes cent trenta**, i unes **mil cinc-centes germanes**.

\* \* \*

## La germana Rosa Sureda, «braç dret de la Congregació»

*La primera priora provincial de Catalunya* va ser la germana *Rosa Sureda*, fundadora i priora de la comunitat de Monistrol de Montserrat, nascuda a Castellterçol, un poble molt a prop de Moià, on el P. Coll desplegà una activitat

apostòlica molt important. La germana Sureda va oferir el seu testimoni sobre el P. Coll per a la biografia que escriví el P. Lesmes Alcalde; biografia redactada a finals del segle XIX i publicada a principis del XX. Donava fe que s'interessava per les germanes i les seves tasques; també recordava que en el procés de la seva malaltia els repetia les mateixes paraules que a Bolonya va dir sant Domènec als seus germans al final de la vida: «Més útil us seré des del cel». Sobre l'amor del P. Coll a Jesucrist transmetia la frase següent: «Estimo tant el nostre Redemptor que em deixaria arrossegar pels carrers de Barcelona, en vista de tot el que va patir per nosaltres».

La priora provincial va tenir la *seu durant cinc anys en una comunitat situada al carrer de Mercaders de Barcelona*. Al febrer de 1909 es traslladà al carrer d'Elisabets, on s'ha mantingut fins als nostres dies.

La Província va començar amb 94 cases repartides per tot Catalunya, totes en comunicació amb la Casa Provincial de Barcelona i amb la Casa Mare de Vic. El P. Coll no havia donat preferència a uns llocs per damunt d'altres. Volia que les seves germanes estiguessin on hi hagués més necessitats d'ensenyança, tant si es tractava de ciutats i poblacions grans, com de pobles de poc relleu, però faltats de la formació desitjada per a petits i grans. La zona amb més fundacions va ser la de Barcelona, seguida de Girona i Lleida; també hi havia cases a les comarques de Tarragona.

Entre els col·legis que formaven part de la nova Província hi havia, és clar, el d'**Anglès**, establert el 1890; el de **Sant Andreu de Palomar**, iniciat en la primerenca data de 1863, i que el P. Coll va edificar de nova planta amb grans sacrificis; el de **Barcelona-Horta**, que es va iniciar el 1875, any de la mort del P. Coll; el de **Barcelona-Amílcar**, fundat un any després, el 1876; el de **Canet de Mar**, que començà, com el de Sant Andreu el 1863; el de **Castellar del Vallès**, un any abans (1862), el de **Girona —Pont Major**, el 1894—; el de **Gombrèn**, poble natal del P. Coll i a la fundació del qual encara va assistir, el 1871; el de **Montcada i Reixac**, el 1882; el de **Pineda de Mar**, el 1889; el de **Ripollet**, el 1893; el de **Roda de Ter**, que va ser segona fundació després de la de Vic, el 1856; el de **Salt**, el 1892; el de **Sant Feliu de Codines**, el 1859; el de **Santa Coloma de Gramenet**, el 1883; el de **Vic**, amb un nou edifici des del 1865; el de **Viladrau**, el 1860... i, molts altres, fins a noranta-quatre.

\* \* \*

## **Cinquantenari de la Fundació de l'Anunciata**

La nova Província, animada per l'equip de govern general i provincial, va viure moments d'alegria i també d'angoixes i de lluita. Entre els primers es pot recordar la commemoració dels **Cinquanta anys de la Fundació de l'Anunciata** el 1906, goig al qual s'afegí el de la beatificació del gran missioner dominic nascut a Sant Feliu Sasserra, l'avui sant Pere Almató i Ribera, les relíquies del qual estaven

en l'església d'aquesta Casa Mare. Avui se li ha dedicat una làpida amb efígie i, a més, s'hi pot llegir un important missatge.

Va prendre part en les celebracions del Cinquantenari, aquí a la ciutat de Vic, l'arquebisbe dominic Bernardino Nozaleda, que va estar al capdavant de l'arxidiòcesi de Manila, a les Filipines, i va ser nomenat també arquebisbe de València. Commemoraren aquests esdeveniments a la Casa Mare, però també a les cases filials.

El 1908 van viure amb una alegria semblant *el primer enviament de germanes cap a Amèrica* i, en concret, a la República Argentina i a l'Uruguai. Era com la llavor de moltes altres fundacions, no tan sols en aquests dos països, sinó també a Xile, al Perú, al Paraguai, al Brasil, a Guatemala, al Salvador, a Costa Rica, Nicaragua i Mèxic. En aquests països la Congregació té avui dues províncies florents i una delegació al Brasil.

### **Dificultats ambientals**

Però en l'ambient, *en general, quan neix la nostra Província de Sant Ramon de Penyafort no hi faltaven dificultats*. La sacsejada que en l'ordre econòmic i social va ocasionar la pèrdua de les últimes colònies de Cuba i Filipines encara no s'havia superat del tot. Amb la caiguda de la petita i mitjana indústria, al començament del segle XX, començà el que podem anomenar *macroindústria*, és a dir, la concentració industrial en determinades zones, que agreujà el problema obrer, amb més distanciament entre empresaris i treballadors.

Aquest fenomen tingué una *incidència particular a Catalunya*. Els obrers van prendre consciència que necessitaven una forta organització i s'inclinaren de manera especial cap al socialisme. Quan començava el segle XX el sindicat UGT va passar de 6.000 a 26.000 afiliats a Catalunya, i el 1908 —quatre anys després de constituïda la Província— va arribar a 35.000. Un moviment al revés es va donar dins les files de l'anarquisme; a Barcelona van descendir de 45.000, que hi havia el 1902, a 10.000 el 1909; l'anarquisme seguia fórmules difoses des de Rússia per *Bakunin* i després per *Krapotkin*; la tendència al terrorisme es va generalitzar en els primers anys de la centúria, bé pot dir-se que a tot Europa. El mateix Alfons XIII va patir un atemptat a París el 1905 i un altre a Madrid el dia del seu casament amb Victòria Eugènia de Battenberg, el 1906.

L'anarquisme va aprofitar el malestar social i la sortida de tropes de Barcelona cap al Marroc el 1909 per a llançar-se a la lluita del carrer a la Ciutat Comtal, el juliol del 1909. És el que es coneix amb el nom de *Setmana Tràgica*. «Durant set dies, la capital catalana va ser pastura de les flames, de la rapinya, del saqueig desenfrenat i fins de profanacions de tombes. L'odi social acumulat durant anys va esclatar en una explosió cega i destructora. Tropes arribades de València i Saragossa restabliren l'ordre; però les dotzenes de víctimes i les destruccions pertot arreu eren ja realitats irreparables». (José Luis COMELLAS, *Historia de España moderna y contemporánea*, Madrid, Rialp, [1973], ps. 350-351).

La Província va patir l'*incendi del Col·legi de Sant Joan d'Horta*. Quatre anys més tard se n'alçà un altre sobre les ruïnes del que havia estat cremat. Les germanes de Sant Andreu de Palomar van patir molt, fins que l'alcalde va hissar la bandera de la Creu Roja en el Col·legi, que quedà des d'aquell moment constituït en Hospital de Sang; les germanes no van poder tornar a ocupar la casa fins passats dos mesos. La *Setmana Tràgica*, en realitat, va fer caure el govern d'Antonio Maura, substituït per un conegut polític anticlerical anomenat José Canaletas, assassinat a Madrid el 12 de novembre de 1912.

### **La «qüestió social»**

La Congregació —la Província— no va ser insensible a l'anomenada «qüestió social», plantejada i il·luminada amb tota claredat pel papa Lleó XIII en l'encíclica *Rerum novarum* (15 de maig de 1891). Van ser molts els camins pels quals va discórrer el seu missatge fins a arribar a tota la societat cristiana: publicacions catòliques, pastorals de bisbes, congressos, predicació, ensenyança... L'Escola del Pare Coll va ser, sens dubte, receptiva i va transmetre aquells missatges al seu voltant partint de la seva tasca educativa. Manifestació de la seva obertura fou l'establiment de col·legis en les grans colònies fabrils i l'obertura de les anomenades «Escoles Menagère», primer al *Castell del Remei* i després a *Horta*, per a la formació professional de l'alumnat. Per a perfeccionar-se en els nous mètodes, el 1912 germanes de l'Anunciata es van desplaçar fins a Bèlgica.

### **Casa d'Estudis per a tota la Congregació**

La Congregació, en general, es va beneficiar també de l'establiment d'una *Casa d'Estudis per a les germanes* a Horta, fundació que va ser urgida per la Santa Seu en aprovar el 1906 les Constitucions. Van triar aquesta casa per les excel·lents condicions climàtiques, i pels avantatges que oferia la seva proximitat a la gran ciutat. Es va establir el 1913 —després de reparar els desperfectes ocasionats per l'incendi de la *Setmana Tràgica*— i es mantingué oberta fins a la Guerra Civil de 1936.

### **Projecte de llibres de text propis**

La Congregació, en l'àmbit pedagògic, es proposà compondre llibres de text propis per a l'ensenyança *amb vista a unificar-la i facilitar el treball del professorat*, tasca a la qual es van dedicar germanes d'Espanya i Amèrica. Des de temps enrere seguien ja un *mètode de tall* ideat per elles (*Crònica*, T. III, p. 39).

\* \* \*



## Realitzacions

En aquesta etapa primera de la Província es va emprendre la construcció de col·legis, com a Montcada, el nou edifici del qual s'inaugurà el 1917. S'informava respecte d'això en el periòdic *El Correo Catalán* de l'11 de novembre: «Acaba d'inaugurar-se en aquesta població una escola graduada per a noies, dirigida per les germanes *Dominiques de l'Anunciata*, gràcies a la munificència de la Junta del Patronat de la Mare de Déu del Turó, constituïda gairebé del tot per senyors de la colònia estiuenca».

Per a la realització d'aquesta obra de cultura es va alçar en l'hort del convent un cos d'edifici de gran capacitat i esveltesa, segons projecte de l'arquitecte Sagnier, costejat amb els beneficis obtinguts en unes tómboles organitzades per les famílies de la colònia que tingueren molt d'èxit.

Per a culminar aquesta magna obra cultural van aportar, a més, la seva ajuda: Maria de la Concepció Costa, vda. de Balaguer; senyores de Roldós, de Carbonell, de Cabré, de Sagnier, de Del Riu, de Sàrries, de Bonet, d'Oriol, de Vives, de Vila, vda. de Palau, viuda de Santaló, de Larramendi, de Sanz, de Noet, de Milá, de Corbatera, de Lozano, de Morales, de López, de Callís, d'Aguilar, de Casamada, de Vidal. (1917).

El 1917 es van fer reformes en alguns col·legis, com ara el de Lleida —pertanyent llavors a la Província. El *Diari de Lleida* parlava d'«Un triomf de les MM. Dominiques». El seu col·legi era ben conegut i acreditat; per les seves aules havien passat moltes joves de la societat lleidatana; tenia una *ànima* molt gran, que eren les seves bones religioses professores, però un *cos* una mica deteriorat. Ara —es deia— l'ànima i el cos estaven en harmònica proporció, de manera que aquell col·legi d'humils religioses no tenia res a envejar i encara hauria pogut ser envejat pels tan elogiats centres de la *moderna pedagogia*. L'edifici, sòbriament elegant i esvelt, era un dels millors amb què Lleida comptava, i mereixia ser visitat per a admirar-lo. (1917).

## Exemplaritat de vida

La vida exemplar de les germanes sortia també en les publicacions periòdiques de la primera etapa de vida de la Província, que es feien ressò de la seva caritat amb Déu i el proïsme, amb un amor especial a les noies pobres i òrfenes.

De la germana *Margarita Sala*, que va morir a Barcelona a quaranta-un anys, el 1920, es ponderava la seva entrega al col·legi. Encara que tenia aptituds i facultats per a exercir amb lluíment classes superiors, es va tancar a l'escola, consagrada durant vint anys als pàrvuls, que se l'estimaven amb bogeria. (1920).

Arran d'una Exposició de labors, pintura i la resta de treballs pedagògics del Col·legi de Lleida, el 1922, es publicava una Crònica en què s'afirmava «que va ser un èxit brillantíssim amb el qual es va justificar una vegada més l'alt crèdit de què

gaudia a la Ciutat l'acurada ensenyança de les filles de sant Domènec, que en la seva humilitat profunda només aspiraven a servir més fidelment el seu Déu sent molt útils als pobles i fent molt de bé a les ànimes». (1922).

En la germana *Dominga Victori*, primera secretària general de la Congregació, i animadora espiritual de les poblacions de Roda i Castellar del Vallès, destacaven que, nomenada *piora del Col·legi de Roda*, no hi havia persona que la tractés allí i als llocs on va estar que no sortís millorada (Fr. Lesmes Alcalde, O.P., Madrid, 27 d'abril de 1923). (1923).

\* \* \*

Els exemples podrien multiplicar-se. Les comunitats de germanes estaven inserides en les poblacions, mostraven sensibilitat i solidaritat respecte a les necessitats de tots, portaven un gènere de vida auster, amb obertura de cor, estaven consagrades completament a les tasques educatives, lluitaven braç a braç al costat de la gent. No podem pas deixar que tot això desaparegui en la nit de l'oblit. Aquesta oportunitat del Centenari és un bon moment per a *recuperar la memòria històrica*, investigar-la de manera adequada i donar-la a conèixer.

\* \* \*

El 1921 la Província de Catalunya tenia 98 cases. Així s'informava en celebrar-se el IX Capítol General. L'estadística mostrava que les religioses de l'Anunciata eren 1.300, distribuïdes en 98 cases a la província de Catalunya; 20 en la de Castella i 11 a l'Argentina i a l'Uruguai.(1921).

### **Col·laboradors de les germanes**

És cert que les germanes, animades per una teologia preferentment vivencial, van desvetllar i canalitzar la col·laboració de seglars, sacerdots i religiosos, entre els quals destacaven de manera especial els seus germans dominics. Alguns d'ells estan avui beatificats, o en vies de beatificació. Tals van ser els pares Bonaventura *García de Paredes*, mestre general de l'Orde; *Luis Urbano Lanaspá*, que va acudir més d'una vegada a Vic i va obrir la revista que havia fundat sota el títol *Roses i Espines* a les germanes; Antonio López Couceiro, que va predicar exercicis a les germanes de Barcelona, al carrer d'Elisabets, i féu altres predicacions a la mateixa comunitat, així com a les de Sant Andreu de Palomar, donà exercicis a les professes a la Casa d'Estudis d'Horta, etc. El beat Ramon Peiró Victori, nebot de la M. Victori, i germà de Miquel Peiró que serà, esperem, beatificat pròximament amb set germanes de l'Anunciata. (1922 (1923).

El P. *Bonaventura García de Paredes* antic mestre general de l'Orde *Dominicà*, martiritzat a Madrid el 1936, en qualitat de superior general de l'Orde, va visitar la Casa Mare de Vic el 14 de setembre de 1926; van sortir a rebre'l tres

benemèrits sacerdots, molt pròxims al P. Coll i a la seva Congregació: el canonge Collell, el nebot nét del P. Coll, Dr. Puig i Coll —màrtir de Crist—, i el per molts conegut Dr. Pitxot. El P. García de Paredes havia donat ja exercicis a la comunitat de Vic el 1922.

\* \* \*

### **Priores provincials**

Des del 1912 al 1918 va ser priora provincial la germana *Rosa Quer* —segona priora provincial. Li succeí la germana *Mercè Solà Serra* el 1918 —tercera priora provincial— que va estar al capdavant de la Província fins al 1925. La germana Solà havia nascut a Sant Feliu Sasserra. Estigué divuit anys a Torres de Segre, després a Horta, on es trobava durant la *Setmana Tràgica* del juliol de 1909. Asseguren que era mare en tot el sentit de la paraula; per a les malaltes la seva caritat no tenia límits. Va morir a Canet de Mar el 1926.

### **Nova divisió de Províncies**

El 1925 es dividí la Província de Catalunya en dos. El motiu era facilitar un major contacte personal amb les germanes. Una Província va ser posada sota l'advocació de sant Ramon de Penyafort i l'altra sota el patrocini de la Mare de Déu del Roser. La de Sant Ramon de Penyafort comprenia 52 cases i la de la Mare de Déu del Roser 47, entre les quals es trobaven les de la zona de València, que fins aleshores havien format part de la de Castella. La priora provincial de la de Sant Ramon va ser llavors la germana *Emília Massaveu Homet*, nascuda a Castellar del Vallès el 1879, priora a Viladrau i a Vic, i priora provincial de Sant Ramon del 1925 al 1931 i del 1942 al 1949; ho va ser també de la Província de la Mare de Déu del Roser i consultora general. Va morir a Vic a noranta-un anys el 1970. (*Necrol.* T. II, ps. 184-185).

La germana Massaveu —fundadora de Cerdanyola el 1930—, com a *quarta priora provincial* va col·laborar, sens dubte, en la posada en marxa del *procés de beatificació i canonització del P. Coll*. El Capítol General de juny de 1927 va acordar en la seva determinació cinquena introduir la Causa. L'any següent la M. Gomá va dirigir una carta demanant interès i col·laboració per a la seva bona marxa, amb treball material i espiritual. Demanava a totes que aportessin les notícies que tinguessin, i que indaguessin, sobretot en els pobles en què va predicar, si hi havia alguna persona que l'hagués conegut i en recordés alguna cosa. El 3 de març de 1930 va ser una data clau en el Procés: es va constituir el tribunal eclesiàstic al palau episcopal de Vic. El dia 10 del mateix mes i any fou declarat obert a la Casa Mare. L'endemà van començar les declaracions dels testimonis. Pràcticament la majoria residia al territori de la Província, i diverses de les germanes que van testificar formaven part de les comunitats que hi pertanyien: Vic, Sant Andreu de Palomar, Castellar del Vallès, Barcelona (Elisabets), Pineda de Mar i Arenys de Munt.

Per aquells anys —1928— les germanes també van col·laborar en el recull de dades per a continuar la *Crònica de la Congregació*, que havia quedat detinguda el 1894, i la magna *Exposició Missional de Barcelona*, per a la qual cercaren la col·laboració de les alumnes i les seves famílies. A l'Anunciata li van oferir el Saló de Santa Teresa al Palau de Missions. Després d'exposats van enviar els objectes a les Missions de l'Església Catòlica. Eren ornaments sagrats, llibres i objectes de culte i de pietat, imatges, entre elles un grup de gran talla format per la Mare de Déu del Roser, Sant Domènec i santa Caterina, 2.436 rosaris, roba, calçat i... fins una caixa amb diversos penjolls i granadura.

La cinquena provincial va ser la germana *Maria de la Presentació Deu Farnés*. Ho va ser de l'agost de 1931 al juliol del 1933; va morir a Sant Andreu de Palomar el febrer de 1936. Va exercir el càrrec de mestra de novícies de la Congregació, i asseguraven que va ser regla viva i model pràctic en allò que aconsellava. Priora en diferents cases, provincial de la de Castella, i primera provincial també de la del Roser —va testificar en el Procés del P. Coll quan era provincial d'aquesta Província de Sant Ramon, els dies 23, 24 i 27 de juny de 1930. Havia nascut a Sant Feliu de Codines (el Vallès Oriental). Va donar el seu testimoni sobre el P. Coll per a la biografia del P. Alcalde; l'havia conegut abans d'entrar en la Congregació. Assegurava que tot el que es digués sobre la seva caritat, sobretot amb les malaltes i tristes, era poc.

## Segona República

A la germana Deu li va tocar fer front a la problemàtica plantejada per la *Segona República Espanyola*, proclamada a l'abril de 1931. En el mateix mes la priora general, la M. Gomà, va dirigir una circular encoratjant les germanes i posant fre als seus temors i sobresalts. Havien de mantenir una actitud de discreció, deixant ben clar que la seva meta era fer el bé a la societat per mitjà de l'ensenyança religiosa; havien, per descomptat, de pregar i de resar diàriament les lletanies dels sants; totes les germanes havien de tenir un vestit seglar a mida, guardat en comú per si es necessitava; donava les seves orientacions per al cas que haguessin de sortir del convent. «Com que en aquestes circumstàncies no és gaire prudent que caminem pels carrers —acabava escrivint—, procurin evitar tot el que puguin les sortides, particularment cap a les poblacions grans». (*Crònica*, T. III, ps. 73-75). A l'agost del mateix any 1931 escrivia a les prioras per tenir-ho tot disposat, en el cas que, com es rumorejava, es dissolguessin els ordes religiosos (*Crònica*, T. III, ps. 76-77).

El 1932 els col·legis s'organitzaren en mútues escolars, per les contínues amenaces del govern republicà d'arrabassar l'ensenyança a les congregacions religioses. Es van establir *Associacions de Pares de Família* addictes a les germanes. A tot arreu van respondre a la crida, desplegant una gran activitat els pares encarregats, disposats a defensar i prendre pel seu compte els col·legis de la

Congregació, si fos necessari. Per a donar forma legal a aquestes associacions es redactaren uns estatuts que van aprovar els governadors de les províncies.

### **Nova priora provincial que dimiteix**

Per a succeir la germana Deu va ser nomenada la germana *Francesca Lorda Buxá Font*, natural de Montcada; la seva humilitat era or de pura llei —s'escrivia en el *Necrologio*—; era una gran pianista. Va morir a Vic el 1954 (*Necrol.*, T. I, p. 48).

### **Setena provincial**

La germana *Isabel Sala Riera*, nascuda a Moja, a la comarca del Penedès, fou la setena provincial, del 1935 al 1942. A la germana Sala li va correspondre conduir la Província a través de la tremenda prova de la *Guerra Civil*. El prior provincial de la Província d'Aragó, el P. Arsenio Sánchez Puerto, informava que a les cases de les germanes havia arribat l'onada revolucionària, «fugint les abnegades filles de Domènec amb perill constant de la vida».(1937).

El mestre de l'Orde, el P. Martín Estanislao Gillet, per la seva banda, escrivia en una circular: «Les nostres germanes, les religioses dominiques han patit en general molt menys i tot i això, hi ha també entre elles víctimes i hem de fer menció de les principals, a saber: la M. Josefina Sauleda, expiora del convent de Mont Sió de Barcelona, que després de cruelíssimes tortures que van durar tota una nit, l'endemà va entregar l'ànima a Déu, i a la mateixa ciutat *set germanes de la Congregació Dominicana de l'Anunciata igualment mortes per les bandes d'assassins*.

Heus ací, estimats pares i germans, el gloriós florilegi dels qui, caiguts en la persecució, van confessar Déu i han donat a l'Orde singular esplendor, mereixent ser agregats al gloriosíssim cor dels màrtirs. Tinguem-los sempre com a exemplars de fortalesa i caritat i fem-nos dignes de la seva germandat. I mentrestant, mentre l'Església emet la decisió inapel·lable sobre el seu martiri, preguem a Déu pel seu etern descans, sobretot per aquells que arrancats dels seus convents ignorem on es troben i que és possible que pateixin encara mortals angoixes, encara que les informacions preses a les presons no han pogut aclarir-nos res de la seva definitiva sort en aquest món.

Donat a Roma en la nostra Cúria Generalícia de Santa Savina, el dia 2 d'octubre, festa de la Mare de Déu del Roser de l'any 1938. - Fr. Martín Gillet, O.P., *mestre general*. - Fr. H. Ruggi d'Aragona, O.P., *secretari*.- (T. 53 (1938), Revista desembre, p. 495).

En una ocasió com aquesta, no podem deixar de recordar el nom de les **cinc germanes màrtirs de la Província** de Sant Ramon. Van ser les serventes de Déu, i esperem que aviat beates i santes: Ramona Fossas, natural de Ripoll; Adelfa Soro,

nascuda a Vilanova de Castelló (la Ribera Alta); Teresa Prats, nascuda a Ciutadilla; Otilia Alonso, de terres asturianes, i Ramona Perramon, nascuda a la ciutat de Vic i batejada a la parròquia de la Pietat. A elles van unides de manera inseparable les màrtirs de la Província de la Mare de Déu del Roser: les germanes Reginalda Piques, natural de Borredà —on es conserva un record inesborrable de la predicació del P. Coll— i Rosa Jutglar, nascuda a Savassona (Osona).

El Procés de Beatificació i Canonització va començar a Barcelona el 1958, i ha donat un pas cap endavant d'extraordinària importància amb l'aprovació del martiri per part dels consultors de la Congregació Vaticana per a les Causes dels Sants, el desembre de 2003.

S'està a l'espera de la seva ràpida beatificació. S'uniran així en la glòria dels sants al P. Coll, aquestes set germanes que van treballar en molts dels nostres col·legis i hi van donar la vida. La germana Adelfa Soro, per exemple, va estar a **Sant Andreu de Palomar**, a **Salt**, i a **Barcelona** (al carrer de Trafalgar); Ramona Fossas, a **Girona** i **Pineda de Mar**; Teresa Prats a la Casa que les germanes tenien al Monestir de **Montserrat**, també **en aquest col·legi de Vic** i a **Horta**. La germana Otilia Alonso a **Horta** —va ser martiritzada a dinou anys!—. La germana Perramon, a **Barcelona** (carrer de Trafalgar).

\* \* \*

Després de l'huracà de la guerra es va emprendre la restauració, tan costosa en tots sentits. Podem recordar aquí que en aquesta Casa Mare hi va arribar a haver set-cents refugiats.

Les *Cròniques* de la Congregació, riques en detalls a partir de 1939, testimoniaven que es vivia amb il·lusió, es fomentava la vida de pietat, s'arribava a l'alumnat per estimular les persones al compliment dels seus deures, es perfeccionaven els mètodes d'ensenyança, s'incrementaven els mitjans, especialment pel que fa a biblioteques i laboratoris, s'afavorien les titulacions de les germanes, s'organitzaven associacions, convivències, tandes d'exercicis espirituals, visites culturals, xerrades complementàries de formació. Tot parlava d'una «gran família» que vibrava a l'uníson en els moments de normalitat, en els esdeveniments feliços i també en els adversos.

Les germanes tiraven endavant amb entusiasme una tasca de renovació de si mateixes, fent-se més capaces per a l'ensenyança, fent estudis especials —tantes vegades sacrificant les seves necessàries vacances—, participant en cursos de posada al dia. Posaven molt d'interès, impulsades per destacades piores, per fer tot el que podia enfortir el compromís religiós i professional. El seu esforç es va veure recompensat amb l'ingrés en la Congregació de nombroses alumnes, i amb la inserció joiosa d'alumnes en l'estat eclesiàstic, en la vida religiosa, o en la vida familiar i social, seguint cada un la seva vocació.

Es va fundar l'Acadèmia Mercantil «Anunciata», tenint en compte l'interès que mostraven moltes alumnes per completar els estudis primaris amb altres

disciplines de caràcter comercial i administratiu. A l'esforç de les germanes es va unir el de distingits seglars, com el professor Fèlix Miquel, director de l'Acadèmia de Cultura de Barcelona. Aquesta Acadèmia va influir en quasi tots els col·legis de la Congregació a Espanya.

En tot aquest temps, que podem anomenar de «restauració», s'han construït novament o renovat edificis dels col·legis, com la construcció del de **Cerdanyola**, i del Col·legi de Santa Rosa de Lima a **Horta**; s'han fet reformes i ampliacions d'edificis, com en el Col·legi de Santa Caterina de Siena, també a **Horta**; a **Roda de Ter** es va realitzar la construcció de l'Escola Llar Santa Tecla (inaugurada en 1963); a **Sant Feliu de Codines** es va adaptar l'edifici a les exigències del Col·legi de l'Immaculat Cor de Maria i es va obrir una guarderia; a **Viladrau** es van fer obres per a la casa-col·legi-alberg, a **Castellar del Vallès** per a l'Escola-Llar. Obres d'ampliació també a **Sant Andreu de Palomar**, el 1966; restauració i ampliacions al Col·legi de **Canet de Mar** a partir de 1958, construcció del Col·legi de **Barcelona-Amílcar** a partir de 1956. A partir de 1964 van començar les obres d'ampliació del Col·legi de **Santa Coloma de Gramenet**; el de **Pineda de Mar** va començar a restaurar-se el 1950; a **Anglès** es van fer obres per a una guarderia infantil i una Escola Llar; a **Salt** es va ampliar l'edifici a partir de 1964, i a **Ripollet** es van fer notables ampliacions a partir de 1950. A **Girona —Pont Major—** es va reconstruir l'edifici a partir de 1967, i al barri de **Sant Narcís de Girona** es va construir un gran col·legi a partir de 1957.

\* \* \*

La incorporació del professorat seglar a l'activitat dels col·legis de la Província pot afirmar-se que és antiga, especialment per a l'àrea de ciències físiques i matemàtiques. Es tractava, tot i això, d'una incorporació molt puntual. En multiplicar-se les exigències educatives, amb la diferenciació d'assignatures, reducció d'alumnat per aula i en disminuir el nombre de germanes per comprendre camps cada vegada més extensos, ha calgut la incorporació d'un gran nombre de professors seglars que, sens dubte, han enriquit els diferents centres, que tenen un ideari propi ben definit. El fenomen va anar prenent cos, especialment des dels anys seixanta, coincidint amb la celebració i clausura del Concili Vaticà II. El Concili, com és sabut, oferí una profunda reflexió des de la fe cristiana sobre el tema de l'educació. Va aprofundir, així mateix, en el paper que hi tenen els pares i mares de família, i també en la tasca del laïcat en l'apostolat de l'Església.

La teologia del laïcat, tan desenvolupada pel dominic francès Yves Congar, va ser assumida i impulsada pel Concili i ha donat peu per a un moviment d'incorporació i formació del professorat seglar en els centres educatius cristians. La seva tasca no és només la d'uns professionals, sinó també la dels que, des de l'exigència del baptisme, estan cridats a exercir un veritable ministeri des d'una vocació específica en l'Església.

En aquest nou clima teològic i eclesial s'ha anat programant una formació per als mestres seglars cristians. Creiem que pot afirmar-se amb veritat que Catalunya ha ocupat en aquest terreny un lloc d'autèntica avançada. La Província de

Sant Ramon, així com la província germana de la Mare de Déu del Roser, s'han incorporat des del començament a la programació que ofereix des de fa anys el Secretariat de l'Escola Cristiana a Catalunya. A la generositat i sentit de futur de la Província es deu el fet que un gran nombre de professors seglars hagi passat ja per aquesta formació específica, i que s'estigui treballant amb eficàcia en els nostres col·legis. La formació s'ha estès a tot el professorat per mitjà de nombroses trobades periòdiques o de curssets, per a tots en general, o per a grups o zones determinades.

\* \* \*

Les associacions de pares d'alumnes van començar a l'inici dels anys setanta, amb el convenciment que la família constitueix el primer i principal nucli educatiu, que ha de vetllar perquè el creixement dels fills sigui òptim, i proporcionar tots els mitjans necessaris, col·laborant amb els sectors implicats en la seva educació.

Així ho van entendre nombroses famílies que van decidir associar-se per col·laborar units i mantenir una mateixa línia de treball. Anaren naixent les diverses Associacions de Pares d'Alumnes en els diferents col·legis de la Província. El funcionament es va anar regulant pels Estatuts degudament legalitzats, amb assemblea general de socis, i junta directiva.

El seguiment de l'educació de l'alumnat —en els últims anys mixt— ha estat un tema molt important a debatre en les reunions de la Junta. Es programen les reunions entre pares i professors dels diferents cursos i, una vegada realitzades, es comenta tant l'assistència com els assumptes que s'hi van tractar. Han col·laborat en l'organització de cicles de conferències, visites culturals, exposicions, celebracions entorn d'efemèrides especials...

Al llarg de més de trenta anys d'existència de les APAS/AMPAS, els seus membres, dirigits i coordinats per les diferents Juntes Directives, bé pot dir-se que han mantingut unes directrius comunes que es basen en els punts següents:

- *Col·laborar amb la direcció* del Col·legi en la tasca d'orientar els pares sobre les seves responsabilitats com a primers educadors dels fills.
- *Canalitzar les iniciatives i suggeriments* dels pares per a la millora de la tasca del col·legi, respectant sempre l'autonomia de la seva direcció pel que fa a l'organització tècnica, a l'activitat docent i formativa, i a la resta de funcions de la seva competència.
- *Estimular la col·laboració dels pares* amb el col·legi per aconseguir els fins assenyalats en el seu Projecte Educatiu.
- *Fomentar una contínua relació entre les famílies i el centre*, a través del contacte personal entre els pares dels alumnes i la direcció.
- *Ajudar en l'organització i el desplegament de les activitats* que són complementàries en la formació dels alumnes.



- Fomentar les *activitats d'extensió educativa* per a les famílies: cursos d'orientació familiar, conferències, etc.
- *Facilitar els mitjans necessaris* perquè el Col·legi pugui realitzar la seva tasca educativa entre persones de qualsevol condició social.
- Fomentar, en general, totes les activitats que puguin contribuir al *desenvolupament de la personalitat dels seus membres*, sempre en col·laboració amb la direcció del centre.

Per a aconseguir aquests objectius tan importants i, d'altra banda, gens fàcils, les Associacions s'han caracteritzat sempre per dos aspectes:

- **Participació activa en l'APA/AMPA del Col·legi.**
- **Voluntariat:** El dret d'associació comprèn tant el dret d'associar-se com el dret de no associar-se.

\*\*\*

Han estat cent anys de vida intensa de la Província de Sant Ramon de Penyafort. Cent anys en què una obra que va néixer amb aparences del tot humils ha desplegat la seva vitalitat interna d'una manera admirable. Va ser la llavor que va plantar el P. Coll, que era conscient que havia rebut de Déu, de la Mare de Déu del Roser i de sant Domènec. Una obra de Déu, exclamava ell, i com a obra de Déu, necessitada de la col·laboració humana perquè el seu creixement no s'aturés. Aquesta col·laboració l'han prestat, sens dubte, les benemèrites germanes Dominiques de l'Anunciata, que en els començaments, i durant molts anys eren anomenades en les diferents comarques de Catalunya «les monges del Pare Coll». Però aquesta col·laboració a l'obra de Déu l'han ofert en no menor grau els pares i mares de Família. Són ells els que des dels començaments van reclamar del P. Coll fundacions per als seus pobles o barris de ciutats, i eren ells també els que es preocupaven de donar-los suport perquè no faltés el que era necessari. Amb aquest gest manifestaven que estaven convençuts que es tractava de la millor inversió que podien fer en benefici dels seus fills: una bona formació en tots sentits. A aquesta obra de Déu, com acabem de recordar, també hi donen suport els professors seglars i el personal auxiliar i administratiu dels centres. Hi ha veritablement un equip, fet que el P. Coll valorava tant i treballava perquè es donés en tot el que duia entre mans.

Al llarg d'aquests cent anys s'ha posat de manifest que el beat Francesc Coll, i esperem que ben aviat puguem dir sant Francesc Coll, ha complert la seva promesa: **estar al costat de les seves escoles perquè continuïn plenes de vida i promptes a la renovació necessària segons els temps i els llocs.**

Fem vots perquè el que va ser llavor i avui dia és arbre de considerables proporcions continuï aprofundint les arrels en bona terra, traient nous brots i estenent-se per àmbits cada vegada més amplis.